

Speoarheologie în **PIRINEI**

Mihai BESESEK • „Speowest” Arad

Context

În urma descoperirii desenelor rupestre din Peștera Coliboaia, din toamna anului 2009, descoperire realizată de subsemnatul și colegii mei Valentin Alexandru Radu, Laura Țociu de la Asociația Speologică Speowest Arad, Tudor Rus de la Clubul de Speologie Speedava Ștei și Marius Kenesz de la Asociația Montană Speozarand Brad, a fost pusă baza unei colaborări fructuoase cu o echipă multidisciplinară franceză de specialiști în situri paleolitice. Astfel în 27.11.2010 - 05.12.2010 a fost organizat un stagiu de speo-arheologie, în Munții Pirinei, din Franța, pentru formarea unei echipe de speologi români (cercetători sau reprezentanți ai Federației și ai Școlii Române de Speologie), pentru recunoașterea unor posibile situri paleolitice din peșterile din România, dar și pentru trasarea unor linii de protecție pentru astfel de situri, informații care ulterior să fie transmise comunităților speologice din țară.

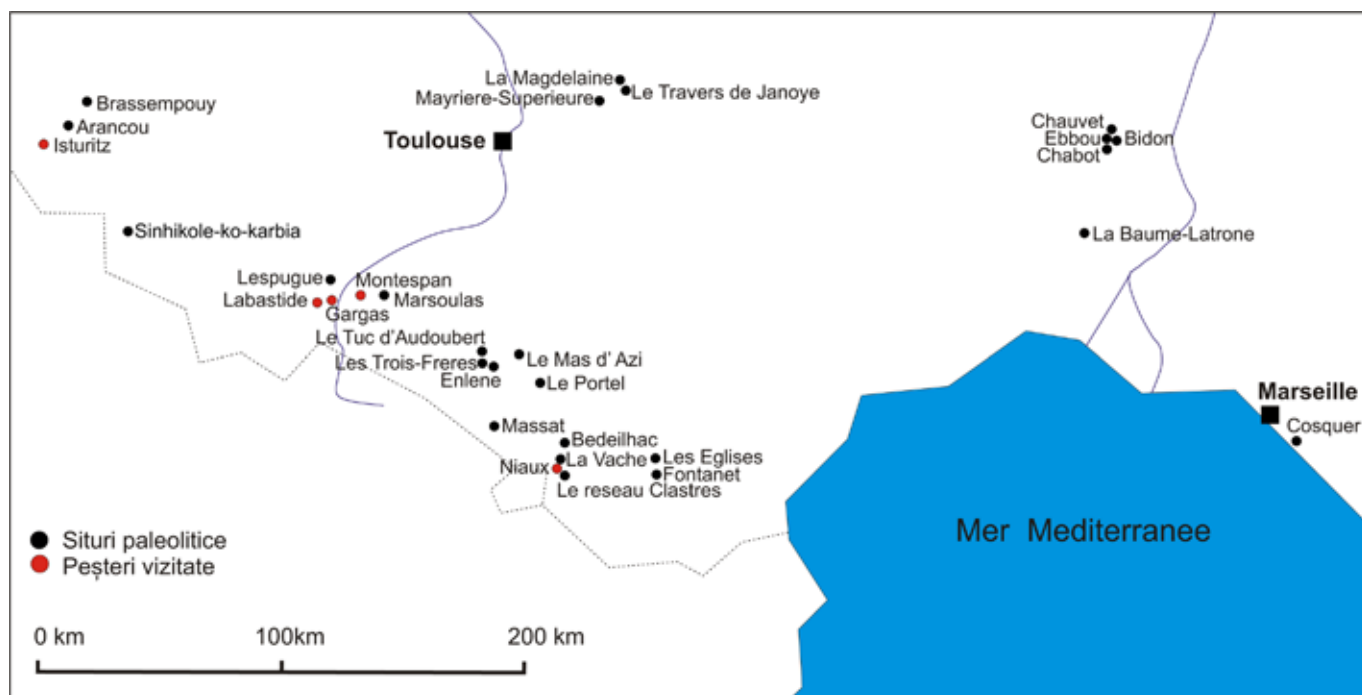
Astfel, la stagiul au participat 6 reprezentanți din România, Ioana Meleg, Mihai Beseseșek, Viorel Traian Lascu (F.R.S.), Călin Ghemiș (arheolog Muzeul Țării Crișurilor Oradea), Daniel Vereș (Institutul de Speologie „Emil Racoviță” Cluj), Radu Pop (speolog amator) și Yanik le Guillou (Direcția Regională pentru Afaceri Culturale), Françoise Prud’Homme (muzeograf Muzeul local al Preistoriei-Ornac), Michel Philippe (paleontolog specialist în urși de peșteră), Marcel Meyssonnier (Franța-România Speologia).

Istoricul și descrierea peșterilor vizitate

Peștera nr. 1

Situată la 5 km de Tarascon-sur-Ariege, pe valea Vicdessos, peștera Niaux, localizată în apropierea peșterii Petite Caougnou, o fostă intrare paleolitică, servește actualmente ca loc de primire a vizitatorilor. Din acest punct, printr-un

tunel artificial prevăzut cu un sas, se realizează legătura cu Rețeaua Clastres, a cărei intrare naturală situată în imediata apropiere, inaccesibilă în prezent. Peștera cu o dezvoltare de peste 2 km, formată în general din galerii spațioase cu tavanul înalt, a fost parcursă integral de omul preistoric în Magdalenian (cultură aparținând paleoliticului superior în Europa și încadrată între 18.500 și 10.500 B.P.), iar mai târziu în epoca bronzului în zonele de intrare. Cele mai vechi inscripții datează din primul deceniu al secolului XVII e.n. (1602). Cu toate că peștera împreună cu altele din regiune a fost obiectul exploatarei turistice începând cu secolul XIX, autenticitatea și vechimea primelor desene descoperite a fost semnalată abia în 1906, interpretarea lor fiind realizată de Emile Cartailhac și Henri Breuil, fiind publicate în 1908 în „L’ Anthropologie”. A urmat apoi un nou val de descoperiri realizate în 1925, 1949, 1970 și 1975 când au fost identificate noi picturi, o serie de amprente plantare, doi cai și doi

bizoni pictați, dar și gravuri. În prezent Peștera Niaux, este deschisă publicului pe sectorul de la intrare până în „Salon Noir”. Vizita cuprinde un tur ghidat de maxim 20 de vizitatori. Turul pornește de la punctul de primire prin tunelul artificial și cuprinde vizitarea Galeriei de Intrare până la „Salon Noir”. Iluminarea parcursului turistic este asigurată de lanterne electrice, până în zona desenelor paleolitice din „Salon Noir”, unde este realizată cu leduri, și doar pe panourile cu picturi. Traseul este amenajat minimalist, parcursul fiind realizat direct pe planșul peșterii sau pe câteva scări și zone nivelate prin cimentare. Primele însemne preistorice sunt regăsite la 400 m față de intrare sub forma unor linii verticale și orizontale de culoare roșie și la 600 m la o intersecție de galerii pe „Panoul semnelor” unde sunt regăsite o serie de dungi orizontale și verticale dar și puncte realizate în roșu, ocră și negru. Din acest punct, traseul continuă spre „Salon Noir” o sală fund-de-sac a unei galerii spațioase și înalte situată la 800 m față de intrare. În această sală apar o serie de panouri distincte în care sunt reprezentate animale. Desenele realizate din cărbune de lemn reprezintă bizoni, cai, capre și cerbi. Cele mai reprezentate animale sunt bizonii, urmați de cai și capre. Acestea sunt reprezentate din profil, pe unele din ele apărând și o serie de simboluri. În urma datărilor cu C14 rezultatele obținute arată vârste de 13.850, 12.890 și 13.060 ani B.P. cu o marjă de eroare cuprinsă între 160 și 60 de ani. Din motive de conservare și protecție, restul peșterii nu este accesibilă publicului, în acest sector de rezervație fiind conservate alături de picturi și gravuri și peste 500 de urme plantare.

Mihai BESESEK

Peștera nr. 2

Obiectivul zilei a fost vizitarea unui sit paleontologic care conservă faună cavernicolă fosilă, puțin cunoscut datorită faptului că descoperitorii au păstrat discreția asupra amplasării peșterii. „Peștera cu Urși ” cum am numit-o noi este situată la cca. 1 km de Arbas, zonă cunoscută speologilor datorită sistemului Felix-Trombe, un sistem de peste 120 de km dezvoltare și cu o denivelare de peste 1000 m, actualmente cel mai mare sistem cunoscut în Franța. Peștera prezenta trei intrări, care debușau într-o mică sală luminată natural, de unde continua printr-o galerie descendentă, care se colmata la cca. 50 m de intrare. În acest sector deja se puteau observa depozite osteologice aparținând unor exemplare de urs, hienă și leu de peșteră, capră ibex, capră neagră și cerb. Continuarea peșterii se realizează printr-o galerie laterală, uscată, din care în urma derocării unui planșeu stalagmitic a fost descoperită o nouă galerie. Aceasta este descendentă și duce la un puț de 15 m care a fost coborât pe o echipare T.S.A. destul de superficială care a necesitat mici ajustări. De la baza puțului peștera continua cu un plan puternic înclinat care se termina cu o sală în fund-de-sac de 4x3 m în care erau prezente resturi osteologice de *Ursus spelaeus*. Datorită neatenției exploratorilor, unele au fost călcate fiind zdrobite, acest caz fiind un exemplu negativ în privința acordării atenției în momentul explorării speologice în situri arheologice sau paleontologice de către speologi. Pe planșeu erau împrăștiate resturile de oase provenind de la mai mulți urși, inclusiv fragmente de crani, iar pe pereți erau prezente grifade adânci în mondmilch.

Peștera nr. 3

În cursul zilei a fost vizitată o cavitate situată pe Valea Garonne. Peștera este o străpungere hidrologică a unui mic masiv calcaros. Apa pârâului Hountaou se pierde în subteran prin intrarea superioară, iar după 1200 m reapare la suprafață pe partea opusă a masivului. Peștera este formată dintr-o galerie principală activă la care se adaugă o serie de galerii laterale și etaje fosile care însumează cca. 2500 m dezvoltare.

Peștera, adăpostește numeroase urme preistorice ale omului și ale ursului de peșteră, cuprinzând numeroase gravuri, modelaje, urme lăsate pe sol

Mihai BESESEK

și pe pereții galeriilor. În contextul stilistic al reprezentărilor urmele au fost date ca aparținând Magdalenianului timpuriu Pirinean, existând însă și păreri care încadrează reprezentările în Magdalenianul târziu. La cererea lui H. Begouen peștera a fost clasată monument istoric în 1923.

Primele explorări sunt date din decembrie 1881, când mai mulți localnici au reușit să pătrundă în subteran întorcându-se la suprafață cu o colecție de stalactite. În 1922, Norbert Casteret, în cursul unei explorări solitare, pătrunde prin intrarea inferioară și reușește să depășească niște pasaje acvatice cu tavanul coborât, parcurgând râul subteran până la sifonul de la intrarea superioară, însă fără să observe urmele preistorice. În anul următor împreună cu Henri Godin și Jean Cazedessus descoperă o galerie laterală, „Galeria Castaret-Godin”, cu o serie de modelaje și gravuri, printre care și cea mai mare „statuie preistorică” din lume, un urs modelat din argilă, fără cap. În 1924, Louis Trombe Felix și Gabriel Dubuc, descoperă numeroase amprente și grifade de urs, dar și noi gravuri, iar în 1926 după derocarea unor concrețiuni ce obturau intrarea pe o mică galerie, au fost descoperite amprente umane de copil pe sol, și o friză realizată pe perețele argilos al galeriei. Denumită „Scena Vânătorii”, friza cuprinde desene realizate direct cu degetul în argilă, aici fiind reprezentat un cal, dar și o serie de linii și puncte adânci și un cap de cal gravat în poziție verticală.

Prima publicare a descoperirilor îi aparține lui Norbert Castaret, care în 1923 anunță descoperirea, însă fără a preciza de gravuri. În același an abatele Henri Breuil, realizează crochiurile modelajelor, iar Louis Capitan a însemnelor, iar în 1947 apare o monografie extrem de detaliată în care apar releveele realizate de Felix Trombe și Gabriel Dubuc.

Peștera are un sistem de protecție constituit din mai multe porți metalice din care una este situată la scurtă distanță de intrare, și câte una la intrarea în galeriile Castaret-Godin și pe galeria ce conduce la Scena Vânătorii.

Din punct de vedere paleolitic, peștera reprezintă un sit complex în subteran, fiind localizate manifestări artistice (gravuri și modelaje în argilă), dar și amprente umane, urme de locuire, unelte de silex sau alte urme lăsate pe solul sau pe pereții galeriilor (escavații de argilă, puncte în argilă realizate cu diverse obiecte sau fragmente de os rupte în fisurile pereților), la care se adaugă urmele lăsate de ursul de cavernă. De remarcat este densitatea manifestărilor artistice în care sunt reprezentate animalele (bizon, cal, capre, mamut, feline etc.), și faptul că acestea sunt realizate în zone greu accesibile situate la o distanță mare față de intrare, ceea ce pare a fi o caracteristică a culturii magdaleniene pirineene. Cu toate că în momentul în care Magdalenienii au folosit peștera, aceasta era probabil uscată și nu presupunea un parcurs acvatic ca în zilele noastre, aceștia totuși au ajuns în zone în care înaintarea presupune parcurgerea unor târâșuri, dovadă fiind gravurile din terminusul Galeriei Castaret-Godin, sau galeria care duce la Scena Vânătorii unde încă se pot observa urmele lăsate de mâinile și genunchii artiștilor paleolitici. Pe lângă densitate, peștera este bogată prin diversitatea stilistică a manifestărilor, acestea fiind realizate în diverse forme, gravuri pe sol și pe pereți, realizate cu unelte de silex sau direct cu degetul în argilă, modelaje realizate pe sol, pe pereți sau cu volum complet.

În ciuda unicității peșterii și a bogăției, multe urme paleolitice au fost distruse sau se suprapun cu urmele omului modern, care atât în momentul explorării speologice dar și ulterior pe parcursul vizitelor nu a păstrat o potecă unică de acces, iar balizajul existent în

prezent este superficial, fiind complet ineficient.

Peștera nr. 4

Gura peșterii, se deschide în apropierea unei biserici medievale (sec. XIV-XV c.n.). Legat de această peșteră, mai precis de pârâul ce izvorăște din ea, există o tradiție, care îmbină vechile credințe păgâne, cu elementele creștine – apa fiind considerată ca având proprietăți tămăduitoare. Peștera este resurgentă, la intrare aflându-se un mic baraj construit cu scopul captării apei pentru irigații. După deschiderea barajului și scăderea nivelului apei se poate pătrunde în subteran, unde după un pasaj care presupune înaintarea prin apă de cca. 1 m adâncime, restul peșterii se parcurge fără probleme printr-un labirint de galerii fosile și active.

Peștera explorată de Norbert Castaret, adăpostește urme care duc din paleolitic până în prezent. O atenție deosebită merită acordată depozitului de bronzuri descoperit aici, precum și unui rest de schelet uman prins în crusta calcitică, și materialelor medievale din zona intrării. Pe lângă vestigiile umane, peștera se remarcă în primul rând datorită urmelor lăsate de ursul de cavernă. Astfel, în subteran sunt întâlnite foarte multe grifade, culcușuri de urs și amprente plantare de urs, care apar în marea parte a galeriilor. Un alt punct interesant al peșterii, este o sală situată sub o dolină unde au fost identificate resturi de oase de mamut, rinocer, cerb etc., dovadă fiind o bucată de craniu de rinocer intactă, prinsă pe perețele sălii.

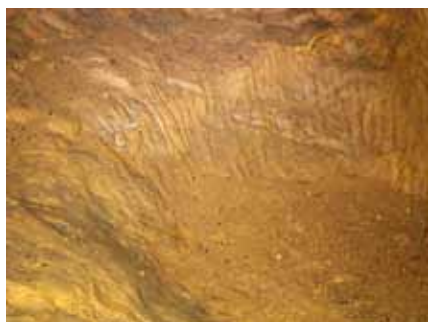
Cu toate că abundența și densitatea vestigiilor este foarte mare, iar în subteran sunt prezente colonii mari de chiroptere, peștera este extrem de degradată, mare parte a urmelor fiind distruse, iar oasele fiind furate.

Peștera nr. 5

Gargas este formată din două galerii separate, mai exact galeria superioară orientată spre nord și galeria inferioară situată spre vest, cu 20 de m diferență

de nivel mai jos. Legătura dintre cele două cavități a fost colmatată, ele fiind complet separate. Ambele au fost vizitate de-a lungul timpului, dovadă fiind urmele rămase atât în galeria inferioară unde apar numeroase graffitiuri, dar și depozite de urne funerare, și oase umane calcinate în galeria superioară. Prima descriere a peșterii, mai exact a sălii de intrare din galeria inferioară, a fost făcută în 1575 de François de Belleforest, în „Cosmographie universelle de tout le monde”, urmată de alte descrieri realizate de alți autori. Începând cu prima parte a secolului XIX peștera a fost vizitată și descrisă de excursioniști, numeroși ghizi organizând vizite în Gargas. La scurt timp peștera a devenit bun comunal, ea fiind supusă amenajării și exploatarei ca obiectiv turistic. Amenajarea a avut consecințe nefaste asupra conservării mediului subteran, unde în timp au apărut o multitudine de înscrisuri pe pereți.

Primele săpături arheologice au fost realizate începând din 1870 de către Felix Garrigou și Alexis Chesteigner. În subteran au fost descoperite urme de locuire umană și resturi de faună cuaternară, urmate de alte săpături inclusiv în galeria superioară, unde au fost descoperite oseminte de urs, hienă, inclusiv o bifacială cuarțitică uzată și oseminte umane. În urma săpăturilor realizate, în 1884, a fost deschis un muzeu care să prezinte descoperirile. În urma unor subvenții obținute de Felix Regnault, în 1880 este realizat un tunel de legătură între galeria superioară și galeria inferioară, pe parcursul săpăturii fiind descoperite alte oseminte umane și animale. Cu toate acestea, arta parietală în Gargas a fost adusă publicului pentru prima dată abia în 1906, când F. Regnault anunță descoperirea unor picturi roșii pe pereții peșterii, informație validată de către Emile Cartailhac și abatele Henri Breuil care au și realizat un inventar de peste 150 de negative de mâini realizate în roșu și negru.

Mihai BESEK

În prezent în peșteră sunt identificate în jur de 250 de amprente palmare de diferite tipologii, peste 150 de gravuri reprezentând animale, desene realizate în cărbune reprezentând bizoni, capre și un cap de urs (reprezentare aproape identică cu cea din P. Coliboaia), cât și urme de degete lăsate pe argilă, pe pereți sau simboluri și pete de pigment. Reprezentările artistice au fost încadrate stilistic în perioada Aurignaciană, fiind date la peste 27.000 de ani BP.

Din punct de vedere turistic peștera a fost supusă unei exploatari turistice continue, care a degradat mediul subteran, fapt ce adus la refacerea amenajărilor. În momentul de față amenajările sunt concepute în așa fel încât să minimalizeze impactul asupra peșterii. Astfel, accesul în subteran, se realizează prin galeria superioară unde sunt prezentate publicului numai o mică parte din manifestările artistice. În zonele cu desene, iluminatul este realizat prin fibră optică care reduce la maxim degradarea desenelor, iar poteca este construită din prefabricate, astfel fiind eliminată o amenajare permanentă cu beton. Legătura cu galeria inferioară este realizată prin tunelul artificial, prevăzut cu un sas pentru evitarea modificărilor climatice. În galeria inferioară, parcursul prezintă o parte din gravuri și mare parte a zonelor în care apar amprente palmare. De remarcat este densitatea mare a acestora cât și modul lor de realizare, aceste apărând în diferite poziții, părând a fi mâini mutilate, acest efect fiind probabil realizat prin flexarea unor falange sau degete în momentul realizării lor. Gravurile reprezintă o gamă largă de animale, însă remarcabil este faptul că toate sunt suprapuse, descifrarea acestora fiind deosebit de greu de realizat pentru un ochi neformat.

Pe lângă exploatarea turistică a peșterii, în imediata apropiere a fost construit recent un centru media de primire

a turiștilor. Cu o investiție ce depășește 1,5 mil. euro, realizată de o asociație a comunelor, turiștii beneficiază pe lângă vizita propriu-zisă a peșterii de o prezentare inedită, realizată printr-o serie de proiecții, dar și prin mai multe monitoare digitale unde pot fi descoperite informații legate de peșteră sau arta parietală europeană. Tot aici sunt prezentate și gravurile și desenele care nu se regăsesc pe traseul turistic.

Peștera nr. 6

În cursul zilei a fost vizitat un sistem care cuprinde Ponorul Goufre Coustalat, Grotte Blanche, o mică peșteră situată la 40 m deasupra ponorului formată dintr-o sală de 70×35 m, și Peștera Preistorică. Situl formează un sistem de peste 1500 m dezvoltare. Apa ce se pierde în Ponorul Caustalat, și care are legătură cu Peștera Preistorică printr-un puț de 30 m, reapare după un traseu subteran de 1,8 km în Goufre d' Esparos, o peșteră turistică cunoscută pentru formațiunile sale excentrice excepționale, fapt pentru care a fost propusă pentru a intra în patrimoniul UNESCO.

În afara paleoliticului, când peștera a fost vizitată de omul preistoric, se pare că aceasta a mai fost vizitată și în epoca bronzului și epoca fierului, pe primii 150 m apărând urme de incinerare și resturi umane. În epoca modernă, peștera a început să fie vizitată începând cu sec. XIX, însă numai în zona de intrare. O primă explorare integrală și publicare este realizată în 1897 de Armand Vire. Acesta realizează și un prim plan schematic, remarcând și niște desene pe care însă nu știa cum să le interpreteze în acea perioadă. A urmat o serie de vizite realizate de René Jeannel și Emil Racoviță în 1905 și 1910, care au reușit să realizeze la rândul lor un plan al peșterii care ajungea la 400 m dezvoltare. În 1932 exploratorul Norbert Casteret, vizitează peștera și observă pentru prima dată, într-o sală ce se termină în fund-de-sac, capul gravat al unei feline, însoțit de alte numeroase gravuri, solicitând apoi lui Henri Boguen, membru al comisiei Monumentelor Istorice, autentificarea descoperirilor realizate. Ulterior, Casteret realizează o serie de prospecțiuni și cărți concretizate prin publicarea descoperirii în 4 pagini ilustrate și 11 figuri.

După evenimentele din 1932, a urmat un lung șir de noi descoperiri, în peșteră fiind observate noi gravuri pe pereți, numeroase plachete gravate sau chiar

Mihai BESESEK

picturi monocrome și policrome, unelte de silex etc. În urma acestor descoperiri și a săpăturilor arheologice care atestau o locuire, gravurile și picturile au fost încadrate în perioada Magdaleniană. Ulterior prin metoda datării cu radiocarbon s-a obținut o vechime de 14.260 ± 440 ani. Peștera a fost închisă la scurt timp de la anunțarea descoperirilor, ea fiind în prezent închisă publicului. Cu toate acestea în 1955 un jurnalist american care a ajuns în peșteră pentru realizarea unor fotografii, degradează o serie de gravuri pe care le-a evidențiat pentru fotografiere cu cretă colorată.

În prezent în peșteră sunt identificate peste 140 de figuri reprezentând bizoni, cai, capre, reni, urși, feline, reprezentări umane, pasări etc., cât și numeroase plachete gravate pe una sau ambele fețe, unele fiind pictate sau prezentând urme de foc.

Datorită faptului că peștera nu este deschisă publicului din motive de conservare, zona este exploatată turistic prin amenajarea unui parc tematic în care vizitatorii pot descoperi și viziona reproduceri după gravurile și picturile din peștera preistorică. Astfel, amenajarea cuprinde un traseu care include vizitarea intrării în Goufre du Caustalat și în Grotte Blanche, traseu pe care sunt regăsite ateliere pentru copii, tiroliene etc. În Grotte Blanche este amenajat un mic „cinematograf”, turiștii putând viziona în interior proiecții video, direct pe pereții sălii, prezentând o incursiune preistorică și o prezentare a peșterii preistorice din apropiere.

Peștera preistorică se remarcă prin spații largi, care au fost vizitate în totalitate în paleolitic, dovadă fiind urmele lăsate și în galeriile cele mai îndepărtate. Cu o dezvoltare a galeriei principale de cca. 500 m, peștera este o cavitate ornată în care abundă în primul rând gravurile realizate pe pereți cu ajutorul uneltelor

Mihai BESESEK

de silex. Remarcabilă este finețea acestor gravuri aproape insesizabile, care de obicei se suprapun fiind extrem de greu de identificat și descifrat, apoi densitatea și diversitatea reprezentărilor care cuprind erbivore, carnivore, păsări și chiar forme umane. Chiar dacă gravurile sunt cele mai întâlnite, cea mai reprezentativă manifestare paleolitică este o pictură policromă de mari dimensiuni a unui cal, realizată pe un bloc prăbușit în mijlocul galeriei principale. Pictura se impune prin dimensiunile sale, dar mai ales prin faptul că este situată la peste 2 m față de sol, modul în care acesta a fost realizată în acel loc fiind un mister.

Peștera nr. 7

Localizată în colina Gastelu, peștera care este sub proprietate privată de mai multe generații, face parte dintr-un sistem dezvoltat pe trei nivele: nivelul 1 P. Isturitz, nivelul 2 P. Oxocelhaya și nivelul 3 P. Erberua care este și nivelul de bază, reprezentând o traversare activă a colinei sifonată la ambele extremități.

Din punct de vedere arheologic, în 1895 sunt prospectate primele depozite din P. Isturitz, unde au fost descoperite diverse obiecte decorative sculptate și unelte. În 1912, E. Pesserman cu aprobarea proprietarului sitului A. Darricau a început escavarea depozitelor arheologice continuându-și munca până în 1922 când descoperă câteva gravuri realizate pe un pilier în sala mare a peșterii.

În același timp, mai exact în 1929 este descoperită P. Oxocelhaya o cavitate deosebit de frumos concreționată. Proprietarul o consideră o atracție turistică astfel încât în 1953 sapă un tunel de legătură între cele două cavități pentru a le amenaja, iar pentru protecția acestora în același an sunt declarate monument istoric, situl devenind în același timp public dar și științific.

Începând cu 1955 noi descoperiri sunt realizate, în Oxocelhaya fiind descoperite gravurile a 4 cai și a unui bizon. În 1973 C.Barroumes și J-D. Larribau reușesc să pătrundă pentru prima dată în P. Erberua. Aceștia decoperă în 1975 pete colorate în roșu iar în 1977 J-D. Larribau identifică gravuri și picturi pe pereți, tot acesta descoperind în 1982 noi picturi de cai și simboluri în Oxocelhaya. Din 1995 numeroase alte reprezentări precum suprafețe colorate, simboluri, desenul unui bizon și urme de degete au fost identificate atât în Isturitz cât și în Oxocelhaya. Pe pereți sunt gravați

Mihai BESESEK

și pictați mai mulți cai, coama acestora fiind realizată scurt orizontal, după care coboară brusc pe verticală, constituind tipul specific de Isturitz.

Bogăția istorică a sitului ne conduce printr-o incursiune preistorică începând de acum 80.000 de ani de la omul din Neanderthal, până la Homo sapiens sapiens, trecând prin toate perioadele, de la Musterian-Aurignacian-Gravetian-Solutrean-Magdalenian, perioada cea mai înfloritoare a sitului, urmate de urme din epoca bronzului, romane și medievale, oferind cea mai interesantă incursiune stratigrafică din Pirinei. În urma săpăturilor au fost decoperite de la unelte litice și din os, numeroase obiecte decorative, instrumente muzicale (fluiere din os) capete de suliță și harpoane în cantități semnificative dovedind prezența

unui important centru habitațional paleolitic în regiune.

Turistic, vizita cuprinde un tur care începe cu P. Isturitz unde pot fi văzute săpăturile arheologice, dar și gravurile apărute în urma cercetărilor. Acestea reprezintă cervide, iar ele sunt realizate în volum, prin gravarea unei scurgeri stalagmitice. Legatura cu P. Oxocelhaya este realizată printr-un tunel prevăzut cu un sas. Aici se pot viziona reproduceri după gravurile și picturile de cai din galeria învecinată în care accesul este restricționat. Pe acesta pot fi observate pe lângă gravuri și picturi monocrome de cai și un bizon în poziție verticală a cărui spate este conturat de linia peretelui, artistul completând numai capul, picioarele și burta animalului. În continuare, traseul trece prin zone deosebit de bogat

Mihai BESESEK

concreționate, în care apar formațiuni masive albe, creând un peisaj subteran feeric. În această regiune mai apar mici pete de culoare pe pereți, însă cea mai interesantă parte este aproape de ieșire unde pe o serie de draperii apar mici puncte roșii. În urma analizării acestora s-a constatat că acestea marchează numai acele concrețiuni care în momentul în care sunt lovite au rezonanță, de unde s-a concluzionat că ar fi fost folosite ca instrumente muzicale.

Pe lângă vizitarea peșterilor se mai poate vizita un mic muzeu amenajat la suprafață în care se regăsesc, unelte și podoabe descoperite în urma săpăturilor, oseminte de urs, mamut și chiar de om, cât și fluier sau fragmente de os gravate.

Concluzii:

Pe parcursul stagiului, au fost vizitate șapte situri paleolitice, în care au fost observate manifestări artistice (desene, picturi, gravuri sau modelaje), depozite osteologice și urme de faună fosilă. Siturile localizate în Franța, sunt dispuse de-a lungul Pirineilor, în apropierea graniței cu Spania, într-o zonă în care densitatea peșterilor ornate este foarte mare. Acestea adăpostesc urmele omului preistoric din Musterian până în Magdalenian, dar din nefericire și urmele nefaste ale omului modern.

Cu toate că toate sunt declarate monument istoric, o bună parte a peșterilor vizitate pe parcursul stagiului, sunt parțial deschise turismului de masă. Acestea sunt exploatate pentru valoarea lor istorică și peisagistică, în timp ce altele sunt complet închise publicului, accesul în acestea fiind realizat numai în scop științific. În acest caz, în apropierea siturilor sunt deschise pentru publicul larg, centre de vizitare, în care turiștii, pot descoperi informații despre siturile paleolitice și

Mihai BESESEK

viața omului preistoric, dar și reproduceri ale reprezentărilor artistice. Astfel sunt îmbinate în același timp protecția, cercetarea, dar și valorificarea turistică.

Datorită faptului că mare parte a siturilor au fost descoperite cu mult timp în urmă, unele fiind deschise publicului de mai bine de un secol, acestea au suferit o serie de degradări ireversibile. Din acest motiv se pot observa picturi sau gravuri care se suprapun cu inscripții moderne lăsate de vizitatori, sau urme umane sau de faună paleolitică suprapuse cu urmele primilor exploratori.

Prin urmare, protecția unei peșteri și cu atât mai mult a unui sit arheologic sau paleontologic începe din momentul explorării, speologul fiind obligat să acorde atenție maximă atât planșeului pe care pășește, dar și pereților galeriilor. În momentul semnalării primelor semne de urme, fie ale omului paleolitic (amprente, manifestări artistice, vetre de foc, unelte etc), resturi osteologice, sau resturi de ceramică, speologii au datoria să lase situl nederanjat și să anunțe de urgență descoperirea sitului persoanelor

calificate. Aceste măsuri impun atât în momentul explorării speologice, dar și pe parcursul oricărei vizite în subteran. Peșterile sunt dovadă a scurgerii timpului, a evoluției la scară geologică și mai ales adăpostesc vestigii ale omului modern. Sunt importante pentru valoarea lor geologică, biospeologică sau peisagistică și poate cu atât mai mult pentru importanța lor arheologică. Ele ne transmit un mesaj cultural lăsat de strămoșii noștri, de acum zeci de mii de ani, iar datorită lor putem înțelege acum de unde am pornit și cum am evoluat ca specie. Este datoria noastră, a tuturor să le protejăm, și să lăsăm cât mai puține urme a trecerii noastre prin ele.

Mulțumiri speciale lui Ioana Meleg, Dan Vereș, Călin Ghemiș pentru suportul acordat la scrierea prezentului articol.

Bibliografie:

- Service d' Exploitations des Sites Touristiques de L'Ariege: La grotte de Niaux. APA POUX mai 2005.
- Felix Trombe și Gabriel Dubuc: Archives de l' Institut de Paleologie Humaine, La centre prehistorique de Ganties-Montespan . Masson et Cie Editeurs oct. 1947.
- Jaques Omnes & Andre Clote: Labastide Grotte orne paleolithique des Hautes Pyrenees . Lendrat 1982.
- Pascal Foucher, Cristina San Juan-Foucher, Yoan Rumeau: La Grotte de Gargas, Un siecle de Decouvertes. Escourbiac aug.2007.
- A. Labarge: Betwen Lascaux and Altamira one of the nature's masterpieces-The Caves Isturitz et Oxocelhaya, Prehistory and Geology. Elkarlanean SL 2007.

Mihai BESESEK